

QUẢN LÝ ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC CHO HỌC SINH Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ

NGUYỄN THỊ HƯƠNG*

Abstract: The teaching method plays an important role to enhance students' capacity, helping learners get knowledge and practice skills. Managing this process is the main tasks of the headmasters. The paper gives the basic contents of innovating teaching method towards developing learner's capacity at secondary school.

Keywords: Teaching method, renew, developing the pupil's capacity.

Nghị quyết Trung ương 8 (khóa XI) xác định: "Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu chú trọng trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học..." [1; tr 120]. Đây là chủ trương lớn, phản ánh tư duy chiến lược của Đảng trước yêu cầu phát triển nhanh và bền vững đất nước trong giai đoạn mới, đồng thời còn là đòi hỏi khách quan, cấp bách của sự nghiệp GD-ĐT nói chung.

Trong hệ thống giáo dục quốc dân, bậc học phổ thông có vị trí quan trọng, là cơ sở nền tảng vững chắc cho việc hình thành và phát triển toàn diện phẩm chất, nhân cách của con người cả về kiến thức, kĩ năng và thái độ ở các bậc học cao hơn. Để đáp ứng mục tiêu giáo dục của cấp trung học cơ sở (THCS), cần phải đổi mới căn bản, toàn diện quá trình dạy học, trong đó đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) theo hướng phát triển năng lực người học được xem là vấn đề cốt lõi.

1. Những vấn đề chung về quản lý (QL) đổi mới PPDH theo hướng phát triển năng lực cho học sinh (HS) THCS

QL hoạt động đổi mới PPDH ở trường THCS là toàn bộ tác động có mục đích, có kế hoạch của các chủ thể QL tới hoạt động đổi mới PPDH của nhà trường, nhằm đảm bảo cho hoạt động đổi mới PPDH có chất lượng, hiệu quả cao. Mục tiêu QL hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS là đảm bảo cho hoạt động đổi mới PPDH trong các nhà trường diễn ra một cách chủ động, tự giác, nhịp nhàng, thống nhất, có chất lượng và hiệu quả cao, đáp ứng và thực hiện tốt nhất mục tiêu dạy và học hiện nay.

Chủ thể QL hoạt động đổi mới PPDH ở các trường THCS bao gồm toàn bộ bộ máy giáo dục ở trong nhà trường với các cá nhân, tổ chức trong nhà trường theo chức trách, nhiệm vụ, quyền hạn được phân

cấp rõ ràng, thống nhất. Hội đồng trường là tổ chức chịu trách nhiệm quyết định về phương hướng hoạt động của nhà trường, huy động, giám sát việc sử dụng các nguồn lực dành cho nhà trường, định hướng, QL, điều hành, giúp cho hiệu trưởng các vấn đề về QL hoạt động dạy học, giáo dục và các hoạt động khác trong nhà trường, trong đó có QL hoạt động đổi mới PPDH.

Chủ thể chỉ huy, điều hành QL toàn bộ hoạt động đổi mới PPDH ở các trường THCS là hiệu trưởng. Hiệu trưởng là người chịu trách nhiệm cao nhất trong QL toàn bộ hoạt động của nhà trường trong đó có QL hoạt động đổi mới PPDH. Tổ chức Đảng trong nhà trường THCS (chi bộ Đảng) là tổ chức lãnh đạo toàn bộ hoạt động của nhà trường trong đó có hoạt động đổi mới PPDH. Tổ trưởng tổ chuyên môn là người QL, chỉ đạo điều hành trực tiếp và chịu trách nhiệm trước chi bộ, hiệu trưởng về toàn bộ hoạt động của tổ chuyên môn mà mình phụ trách, trong đó có hoạt động đổi mới PPDH. Các tổ chức khác đoàn thể, xã hội trong nhà trường như công đoàn, phụ nữ, đội thiếu niên, tổ chức đoàn... tham gia vào QL hoạt động đổi mới PPDH theo chức năng, nhiệm vụ của tổ chức mình.

Đội ngũ giáo viên trong nhà trường là chủ thể trực tiếp tiến hành các hoạt động đổi mới PPDH, họ vừa là đối tượng của những tác động QL, vừa là chủ thể trực tiếp tự QL hoạt động đổi mới PPDH của mình. Đối tượng tác động của QL hoạt động đổi mới PPDH chính là hoạt động đổi mới PPDH của đội ngũ giáo viên, HS trong toàn trường.

Phương thức tiến hành QL hoạt động đổi mới PPDH là tổng hợp cách thức, biện pháp QL của các chủ thể QL tác động tới toàn bộ hoạt động đổi mới

* Phòng Giáo dục - Đào tạo quận Bắc Từ Liêm, TP. Hà Nội

PPDH trong toàn trường. Thông thường, phương thức QL được thể hiện thông qua các chức năng QL như: kế hoạch hoá hoạt động đổi mới PPDH; tổ chức bộ máy, xác định cơ chế hoạt động của bộ máy trong thực hiện đổi mới PPDH; điều khiển, chỉ đạo toàn bộ hoạt động đổi mới PPDH; kiểm tra, đánh giá, điều chỉnh hoạt động đổi mới PPDH. Ngoài ra, phương thức QL hoạt động đổi mới PPDH còn được thể hiện thông qua các phương pháp QL của các chủ thể đó là các phương pháp hành chính; phương pháp tâm lý, giáo dục; phương pháp động viên bằng vật chất, tinh thần...

2. Nội dung QL hoạt động đổi mới PPDH ở trường THCS

2.1. QL việc xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH ở trường THCS. Đây là nội dung cơ bản quan trọng, đầu tiên trong quá trình QL hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS, nhằm đạt tới các mục tiêu của hoạt động QL. Xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH bao gồm việc xác định mục tiêu, chương trình, các giai đoạn hành động và từng bước đi, những điều kiện, phương tiện cần thiết trong thời gian nhất định của việc đổi mới PPDH. Việc xây dựng kế hoạch giúp cho chủ thể QL có tầm nhìn tổng thể, bao quát toàn diện hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường, thấy được mối quan hệ và hoạt động tương tác giữa các bộ phận. Thông qua đó, giúp nhà QL ra những quyết định chính xác, điều chỉnh và lựa chọn những phương án tối ưu, tiết kiệm nhân, vật lực, tài chính song vẫn đạt tới hiệu quả tối đa của hoạt động đổi mới PPDH.

Xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH ở nhà trường THCS nằm trong hệ thống kế hoạch hoạt động chung của nhà trường, hoặc có thể là một kế hoạch bộ phận trong các kế hoạch của nhà trường. Kế hoạch đổi mới PPDH gồm các cấp độ: kế hoạch của nhà trường, kế hoạch của các tổ chuyên môn, kế hoạch của từng giáo viên. Tính theo mốc thời gian có các loại: Kế hoạch dài hạn, kế hoạch trung hạn và kế hoạch ngắn hạn. QL việc xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH ở nhà trường THCS là QL toàn bộ các nội dung trong quá trình xây dựng kế hoạch như: - Quán triệt sâu sắc các nghị quyết, chỉ thị, yêu cầu của cấp trên về đổi mới PPDH nói chung, đổi mới PPDH ở trường THCS nói riêng, yêu cầu của từng trường; - Phân tích điều kiện, trạng thái xuất phát của việc đổi mới PPDH của nhà trường. Đây là điểm xuất phát, là căn cứ quan trọng để xác định những vấn đề cơ bản tiếp theo của một kế

hoạch; - Xác định rõ hệ thống mục tiêu cần đạt được của việc đổi mới PPDH; - Xác định các nguồn lực cần thiết cho việc thực hiện kế hoạch đổi mới PPDH. Cần xác định rõ nguồn nhân lực, cơ sở vật chất kĩ thuật, tài chính ngân sách đảm bảo tính khả thi của các kế hoạch, trong đó yếu tố quyết định là đội ngũ giáo viên, cán bộ QL của nhà trường.

Hình thành kế hoạch, xây dựng sơ đồ khung của kế hoạch cần thể hiện rõ những vấn đề sau đây: - Xác định rõ mục đích, mục tiêu QL hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS; - Xác định rõ các tiêu chí đo đạc, đánh giá cả về mặt số lượng, chất lượng cũng như hiệu quả hoạt động đổi mới PPDH; - Xác định rõ chương trình nội dung hành động đổi mới PPDH gồm: + Xác định các hoạt động cơ bản và thứ tự thực hiện các hoạt động đó; + Xác định thời gian thực hiện từng hoạt động; + Xác định các nguồn nhân lực, cơ sở vật chất kĩ thuật, tài chính cho từng hoạt động; + Phân công phụ trách các công việc, các hoạt động (cho đơn vị hoặc cá nhân); + Quy định hiệp đồng, phối hợp giữa các lực lượng; + Quy định việc kiểm tra, đánh giá, chế độ báo cáo kết quả thực hiện các hoạt động; + Nêu lên những biện pháp điều chỉnh, triển khai tiếp tục công việc (nếu cần thiết); + Quy định việc rút kinh nghiệm, tổng kết, đánh giá kết quả thực hiện các hoạt động.

Tóm lại, xây dựng kế hoạch và QL bằng kế hoạch là hoạt động có chủ đích, có phương pháp của nhà QL nhằm phát huy tối đa sức mạnh của các lực lượng giáo dục cũng như các phương tiện, cơ sở vật chất kĩ thuật của nhà trường, tạo nên chất lượng hiệu quả cao của quá trình dạy học. Do đó, các chủ thể QL theo chức năng, nhiệm vụ cụ thể để QL chặt chẽ việc xây dựng kế hoạch đổi mới PPDH ở trường THCS.

2.2. QL việc tổ chức bộ máy tiến hành việc đổi mới PPDH ở trường THCS. Đây là một nội dung rất quan trọng của QL hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS. Thực hiện nội dung này, đòi hỏi các chủ thể QL phải tiến hành các công việc chính là: - Xây dựng cấu trúc tổ chức của đối tượng QL là các tổ chuyên môn, bố trí đội ngũ giáo viên, các lớp học, các nhóm...; - Xây dựng cấu trúc tổ chức của chủ thể QL: xác định hệ thống QL giáo dục của nhà trường từ hiệu trưởng đến các tổ chuyên môn, các lớp học, đội ngũ giáo viên, các tổ chức: hội đồng trường, chi bộ Đảng, tổ chức công đoàn, phụ nữ, đoàn, đội... Mặt khác phải lựa chọn, thiết kế các kiểu cấu trúc QL sao cho phù

hợp với đối tượng QL và có khả năng tác động đến hệ thống được QL nhằm bảo đảm thực hiện mục đích và nhiệm vụ đổi mới PPDH được đề ra; - Tạo ra một mạng lưới quan hệ tổ chức (quan hệ phụ thuộc và phối hợp; quyền hạn, nghĩa vụ và trách nhiệm; phân cấp, phân quyền) trong hệ được QL và hệ QL, giữa hiệu trưởng, giáo viên, nhân viên và HS; - Tuyển lựa, sắp xếp, bồi dưỡng, đào tạo cán bộ, giáo viên, nhân viên của nhà trường sao cho có khả năng thực hiện các nhiệm vụ, chức trách đã định; - Tổ chức một cách khoa học lao động của các tập thể trong nhà trường, bao gồm lao động dạy, lao động học, lao động QL, nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả của hoạt động đổi mới PPDH.

2.3. QL toàn bộ việc thực hiện các hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS. Sau khi hoạch định kế hoạch và sắp xếp tổ chức, cán bộ QL (hiệu trưởng, các tổ trưởng bộ môn, tập thể chi bộ, các tổ chức khác...) phải điều khiển, chỉ đạo cho toàn bộ nhà trường thực hiện theo đúng kế hoạch đổi mới PPDH ở trường THCS nhằm thực hiện mục tiêu đã đề ra. Để thực hiện vấn đề này, chủ thể QL cần thực hiện tốt việc ra các quyết định QL và tổ chức chỉ đạo các lực lượng trong nhà trường thực hiện quyết định đổi mới PPDH đó; đưa ra những biện pháp tác động QL kích thích, khuyến khích, tạo động cơ, tích cực hoá hoạt động của cả hệ thống QL và hệ thống bị QL; lựa chọn các phương tiện và các hình thức tác động đến hệ thống đội ngũ giáo viên, HS của nhà trường, khuyến khích về vật chất cũng như tinh thần để thực hiện và giải quyết sáng tạo hoạt động đổi mới PPDH, xây dựng và phát triển nhà trường.

2.4. QL quá trình kiểm tra, thanh tra, đánh giá, điều chỉnh hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS. Kiểm tra hoạt động đổi mới PPDH ở nhà trường THCS là một nội dung cơ bản và cũng là chức năng xuyên suốt trong quá trình QL hoạt động đổi mới PPDH, bao gồm xác định các tiêu chí thực hiện nhiệm vụ đổi mới PPDH, đo đạc việc thực hiện và điều chỉnh các sai lệch nhằm làm cho toàn bộ hoạt động đổi mới PPDH đạt mục tiêu đã định. Kiểm tra bao gồm các nhiệm vụ chủ yếu như sau: - Quan sát và xét lại xem tiến trình thực tế của hoạt động đổi mới PPDH của nhà trường có phù hợp với các quyết định QL, phù hợp với kế hoạch chương trình, chuẩn mực, quy tắc, chế độ, công nghệ,... đã được đề ra không; - Thu nhập, hệ thống hoá, phân tích, đánh giá các kết quả thực tế của tác động đổi mới PPDH đối với HS, cũng như tác động

đó đối với đội ngũ giáo viên, cán bộ QL và tới toàn bộ hoạt động chung của nhà trường; - Phát hiện những sai lệch của hoạt động đổi mới PPDH của nhà trường so với các yêu cầu của các quyết định QL, chỉ ra các nguyên nhân gây nên những sai sót để làm cơ sở cho các biện pháp khắc phục.

2.5. QL kết quả hoạt động đổi mới PPDH ở trường THCS. Đây là một nội dung trọng yếu của QL hoạt động đổi mới PPDH của nhà trường; đồng thời cũng là cơ sở để đánh giá hiệu quả của tác động QL hoạt động đổi mới PPDH ở trường THCS hiện nay. Nội dung QL kết quả hoạt động đổi mới PPDH được thể hiện tập trung trên các vấn đề chính là: - QL về sự chuyển biến nhận thức, trách nhiệm của đội ngũ giáo viên, cán bộ, nhân viên, HS của nhà trường đối với vấn đề đổi mới PPDH; - QL về việc thực hiện các hoạt động đổi mới PPDH ở các trường; - QL về kết quả giảng dạy của giáo viên, kết quả học tập của HS; sự tác động của đổi mới PPDH đến toàn bộ hoạt động dạy và học ở nhà trường; QL về sự phát triển của đội ngũ giáo viên, cán bộ QL, nhân viên trong nhà trường qua hoạt động đổi mới PPDH...

***

Đổi mới PPDH là một xu hướng tất yếu của giáo dục nước ta hiện nay, đồng thời đây cũng là một nội dung quan trọng của các trường THCS. Để đổi mới PPDH ở các trường THCS đạt được chất lượng, hiệu quả như mong muốn, cần có nhiều giải pháp, trong đó QL hoạt động đổi mới PPDH được coi là một trong những giải pháp cơ bản. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2013). *Văn kiện Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng lần thứ tám (khóa XI)*. Văn phòng Trung ương Đảng.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2011). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Trần Kiều - Trần Đình Châu (đồng chủ biên) (2012). *Đổi mới phương pháp dạy học ở trường trung học cơ sở (Một số vấn đề lí luận và thực tiễn)*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] Trần Đình Châu (chủ biên) (2012). *Xây dựng mô hình trường trung học cơ sở tổ chức các hoạt động đổi mới phương pháp dạy học*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [5] Robert J. Marzano - Debra J. Pickering - Jane E. Pollock (Nguyễn Hồng Vân dịch) (2004). *Các phương pháp dạy học hiệu quả (Classroom instruction that works)*. NXB Giáo dục Việt Nam.